

Modernizm ve Post-Modernizm Arasında Sosyal Politika

Doç. Dr. Mustafa Hatipler¹

Geliş tarihi: 17.04.2019

Kabul tarihi: 18.05.2019

Atf bilgisi:

*Uluslararası Bilimsel
Araştırmalar Dergisi (IBAD)*

Cilt: 4 **Sayı:** 2

Sayfa: 410-425 **Yıl:** 2019

Dönem: Yaz

This article was checked by *iThenticate*.
Similarity Index 20%

¹ Trakya Üniversitesi, Türkiye,

mustafahatipler@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-2090-3042

* Sorumlu yazar

ÖZ

Sosyal politika, tarih boyunca başta dini ve insani sebeplerle var olan bir alandır. Sosyal politikanın tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Geçmiş insanlık geçmişine kadar uzanan sosyal politikanın, modern ve post-modern dönemde, daha önceki dönemlere göre daha etkin olduğunu ifade etmek mümkündür. Başlangıçta (dar anlamda) işçilerin ekonomik ve sosyal haklarının iyileştirilmesi anlamında işçi-işveren ilişkileri çerçevesinde bir aktiviteye sahip olan sosyal politika, zaman içinde, eğitimden işe, göçten güvenliğe kadar birçok konuyu içine alarak kapsamını genişletmiştir. Modernizmin cennet vaadinin yerine dünyayı adeta cehenneme dönüştürmesiyle birlikte modern dönem, sosyal politikanın farklı bir boyut kazandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde sosyal politika, toplumsal barışın anahtarı konumuna yükselmiştir. Sonrasında insanlığın yaşadığı büyük savaşlar ve ekonomik krizler sosyal politikanın boyut ve etkisini büyütülmüştür. Post-modern dönem ise sosyal politikanın hem büyüdüğü hem de şekil değiştirdiği bir dönemdir. Keynesyen politikalarla şekillenen bu dönem, son yıllarda neo-liberal politikalar ve küreselleşme ile sosyal politikayı değiştirmiştir. Sosyal politika, modernizmin keskin çizgilerinin belirlediği alanlarda ve bir bütünlük içinde varlığını sürdürürken, post-modernizmin belirsizliği ve bölünmüşlüğü içinde yeniden şekillenmiştir. Post-modern dönemde, küreselleşme ve göç, sosyal politikanın yeni ve zorlu alanları olmuştur. Bu makalede, nitel araştırma tekniğiyle tüme varım yöntemi kullanılarak tanım, kavram ve süreçlerin ifadesinden sonra, sosyal politikanın modernizm döneminde ve post-modernizm döneminde nasıl bir değişime uğradığı, nasıl ve neden etkilendiği üzerinde durulmuştur. Makalenin amacı, her gün daha fazla ihtiyaç duyulan (geniş anlamdaki) sosyal politikanın etkinliğini kaybetmemesi ve toplumsal barışı sağlama konusunda başarılı olması düşünce ve arzudur.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Post-modernizm, Sosyal politika.

Social Policy Between Modernism And Post-Modernism

Assoc. Prof. D.r Mustafa Hatipler^{1*}

First received: 17.04.2019

Accepted: 18.05.2019

Citation:

Journal of the International Scientific Research (IBAD)

Volume: 4 **Issue:** 2

Pages: 410-425 **Year:** 2019

Session: Summer

This article was checked by *iThenticate*.
Similarity Index 20%

¹Trakya University, Turkey,
mustafahatipler@gmail.com,
ORCID ID 0000-0002-2090-3042

* Corresponding Author

ABSTRACT

Social policy is a field that has existed throughout history for initially religious and humanitarian reasons. The history of social policy is as old as human history. It is possible to state that the social policy, whose history dates back to the human history, is more effective in the modern and post-modern periods compared to the the previous ones. Social policy, which initially had an activity within the framework of worker-employer relations in the sense of improving the economic and social rights of the workers (in the narrow sense), has widened its scope by covering many issues from time to time, from education to transportation, from migration to security. Modern period, which promised the heaven but transformed the world into nearly a hell along with the modernism, has become a period that social policy gained a different dimension. In this period, social policy became the key element of social peace. Thereafter, the wars and economic crises experienced by humanity increased the size and impact of social policy. As to post-modern period has been a period, in which social policy both grows and changes its shape. This period, shaped by Keynesian policies, has changed the social policy with neo-liberal policies and globalization in recent years. Social policy, has been reshaped in the uncertainty and division of post-modernism while maintaining its existence in the fields determined by the sharp lines of modernism. In the post-modern period, globalization and migration have become new and challenging areas of social policy. In this article, after the expression of terms, concepts and processes by using the method of induction by the qualitative research technique, it is emphasized how, how and why the social policy has changed during the period of modernism and during post-modernism. The aim of the article is to ensure that social policy, which is needed more and more every day, does not lose its effectiveness and is successful in achieving social peace.

Keywords: Modernism, Post-modernism, Social policy.

GİRİŞ

Aydınlanma ve onun kurduğu düzen olan modernizm; dinin hayatın merkezinde kilisenin olduğu bir düzenden, hayatın merkezine insanın ve aklın yerleştirildiği bir düzene geçişin adydı. Post-modernizm ise hayatın merkezine kilisenin de insanın da konmadığı ve bir merkez yerine çok merkezliğin esas olduğu bir düzendir (Aksoy ve Aksoy, 1992, s.58). Bu durum, sosyal politikanın çalışma ve uygulamalarında önemli derecede etkileyen bir durumdur.

Post-modernizm ile modernizmin ilişkisini tam karşıtlık ve reddiye olarak ele almak doğru değildir. Bunun nedeni post-modernizmin biçimsel bir kavram olmayıp tarihsel bir kavram olması ve modernizmle hesaplaşmasıdır. Bu hesaplaşma, hem sert hem yumuşak olduğu kadar hem bölücü hem de birleştirici bir yöneme sahiptir. Bu anlamda post-modernizmi, modernizmle iç içe ve onunla birlikte olarak ele almak gerekir.

Sosyal politika, günümüzde ve daha öncesinde, gerek anlam olarak gerek kavram olarak üzerinde çok tartışılan konulardan biridir (Yıldırım, 2018, s. 30). Sanayi Devrimi; dünyanın siyasal, sosyal ve ekonomik tarihinde önemli bir değişim sağlamış olmakla beraber toplumsal yapıda büyük bir sefaletin yaşanmasına neden olmuştur. (Yıldırım, 2018, s. 30).

Sosyal politika kavramı, modernizm ve post-modernizm kavramları gibi üzerinde uzlaşa sağlanamayan ancak hayatı önemli derecede etkileyen bir kavramdır. Kavramlardaki farklılık disiplin farklılığından kaynaklansa da sosyal politikanın insan hayatının akışındaki önem ve gereği her zaman var olmuş ve eksilmeden devam etmiştir.

Geçmiş insanlık tarihi kadar eski olan sosyal politika uygulamaları; modern ve post-modern dönemde tarihin eski devirlerinde var olduğu şekil, statü ve durumdan farklı bir boyut kazanmıştır. Sosyal politikanın modern ve post-modern dönem serüveni; yoğun ihtiyaç, zirve, kısıtlılık-sınırlılık ve değişim şeklinde özetlenebilir.

Yoğun ihtiyaç evresi, Sanayi Devrimi'nin ve modernizmin vadettiği cennetin yerine sefaletin yoksulluğun yaşanmasıyla başlamıştır. Bu devrin en belirgin özelliği, yeni yaşam düzeni içinde yıkılan hayatlardır. Sanayi Devrimi'yle bozulan toplumsal yapı ve düzenin en fazla zarar verdiği varlık insan olmuştur. İnsanın adeta eşyalaştırıldığı bu dönem; aynı zamanda yokluğun, sefaletin ve göçün mahşerin üç atlısı olduğu dönemdir. Sıcak yatak teorisi bu dönemin en büyük insanlık ayıbı olarak tarihin içinde yerini almıştır.

Sosyal politika; modern dönemin sonrasında, post-modern dönemde, özellikle Keynesyen uygulamaların sayesinde zirveyi yaşamıştır. Post-modern dönemde yaşanan bu zirve, 1980'lerde yerini kısıtlılık-sınırlılık ve değişime bırakmıştır.

Bu küçük çalışmada; kavramsal tanımlarıyla ve tarihsel süreçleriyle modernizm, post-modernizm ve sosyal politika üzerinde durulacak sonrasında da sosyal politikanın modernizm ve post-modernizm dönemindeki uygulamaları irdelenecektir. Sosyal politikanın bu iki süreçte nasıl bir gelişme izlediği, nelerden ve nasıl etkilendiği açıklanacaktır. Kavram, tanımlama ve sürecin ağırlıklı olarak Batı medeniyeti içindeki durumlarına göre yapıldığı gözden uzak tutulmamalıdır. Yapılacak tespitlerle, sosyal politikanın varlığının daha güçlü bir şekilde devamı amaçlanmaktadır.

1. MODERNİZM VE POST-MODERNİZM

Kavramların tarihsel sürecine girmezden evvel, modern kelimesinin kendine has özellikleri, modernite kavramının belirli bir dönemi, modernleşmenin dinamik bir zaman dilimini ve o zaman dilimindeki değişim ve gelişiminin meydana gelişini, modernizmin de modern kavramının ideolojik boyutunu ifade ettiğini söylemek gerekir. Aynı durum post-modern, post-modernite, post-modernleşme ve post-modernizm için de geçerlidir.

Modernizmi, post-modernizmden ayırmayanlar ve birbirinin devamı ve tamamlayıcısı olarak görenler olduğu gibi ayrı ve zıddı olarak görenler de vardır. Her iki grubun kendine has gerekçeleri olduğu bir gerçektir.

1.1. Kavramsal Olarak ve Tarihsel Süreciyle Modernizm

Latince *Modernus* sözcüğünden türemiş olan modern kelimesi, XIX. yüzyılda ortaya çıkmış bir kavramdır. Hıristiyanlıkta, modernus kavramı, puta tapmaya karşı çıkmak anlamındadır (Batur, 1997, s. 64). Latince *Mododan* türetilmiş olan bu kavram; V. yüzyılda, Hıristiyanlıkla Romalı ve Paganlığın ayrılması için kullanılmıştır (Kızılcelik, 1994, s. 87). Uçan (2009, s. 2285)'a göre, Modern kavramının ilk anlamı Hıristiyan olmaktadır.

Modern kavramının ortaya çıkışını hazırlayan sebeplerin kaynağı V. yüzyıla kadar inmektedir. V. yüzyılda Antik Yunan sitelerinde, puta tapma karşısında yükselen Hıristiyanlık gerçeğini nitelemek amacıyla kullanılan modernus sözcüğü genel olarak paganizme reddetmek ve Hıristiyan topluluklarını ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Modern kavramının oluşumundaki etkenleri; Rönesans, Reform, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi olarak saymak mümkün ise de kavramı yaygınlaştıran en büyük etken Rönesans, kavramı özelleştiren de Rönesans aydınları olmuştur. Rönesans aydınları, kelimeyi genelleştirerek Batı toplumu adına kullanım özelliği vermişlerdir. Bu durumda modern olan batı toplumdur ve bunun dışında kalan kesim ise modern olmayan yani ilkel/barbar kesimdir. Modern kavramı aslında Rönesansdan bu yana bu anlamda kullanılmıştır.

Modern kelimesinin ortaya çıkmasında ve kullanımında, Batı'da, insanların Orta Çağ'daki Hıristiyanlık etkisinden kurtulup kendisini merkeze koymasının büyük payı vardır. Bu oluşum ilerleyen zamanlarda, sekülerizm ve pozitivizmle desteklenmiştir.

Bunun yanında, moderne farklı anlam ve misyon yükleyenler olmuştur. Bunlardan biri Hegel'dir. Hegel'e göre; modern yaşanan an, şimdiki zaman anlamlarını içerir. Modern kelimesi günümüzde çağdaş, yeni; modernizm kelimesi de çağdaşlık, yenilikçilik anlamında kullanılmaktadır. Genel olarak moderni, köklü bir değişimin sonucu ortaya çıkan ve eskiden yeniye geçen olarak ifade etmek mümkündür.

Tarihsel süreç bakımından değerlendirildiğinde, Orta Çağ'dan sonra gelen bütün zaman dilimlerini modern olarak nitelendirmek mümkündür. Modern kelimesinin bir süreç ifadesi olan modernizm; kavram olarak içinde pozitivizm, sekülerizm, realizm, pozitivizm, sistematik düşünme, doğacılık, sembolizm, kübizm, ekspresyonizm, fütürizm, sürrealizm ve yapısalcılık gibi olguları içeren bir semantiği ifade etmektedir. Birçok yerde aynı kökten gelen bir kavram olarak modernite de kullanılmaktadır. Modernitenin içinde ayrıca kapitalist dönüşüm ve aydınlanma da vardır (Şaylan, 2002).

Bir bütün olarak ele almak gerekirse modernizm; dinselliğin yerine bilimi koyan, ekonominin yaşama egemen olduğu, kent yaşamının ve kentlerin ön planda olduğu, oligarşi ve monarşinin yerine demokratik sistemin olduğu ve toplumsal kimliklerin toplumsal bütünleşme belirleyici olduğu bir yapı olarak tanımlamak mümkündür.

Modernizmin oluşumundaki etkenlerin her birinin farklı etki ve katkısı olmuştur. Rönesans ve Reform hareketleri, hümanizm, pozitivizm, sekülerizm ve dinsel konularda etkin olurken, Aydınlanma Çağı, özgürlük, akıl, birey, insan hakları, bilimsel düşünce gibi konularda etkin olmuştur. Keza, burjuvazinin doğuşu ve kapitalizme geçiş süreci, feodal yapının ve feodal yaşamın sona ermesi ve yeni bir yaşam tarzıyla modernizm üzerinde etkili olurken, beraberinde ortaya koyduğu ulus devlet düşüncesi devrim niteliğinde değişimlerin kapısını aralamıştır. Modernizmde etkili olan en büyük etken Sanayi

Devrimi'dir. Aslında Sanayi Devrimi'ni hazırlayan kendinden önceki üç büyük devrimdir. Bunlar sırasıyla Bilimsel, Siyasal ve Kültürel Devrim'dir. İlki Bilimsel Devrim, yerçekimi kanununu keşfeden Newton'la başlamıştır. İkinci olarak Siyasal Devrim; demokrasinin İngiltere, Amerika ve Fransa'da ortaya çıkmasıyla yaşanmıştır. Üçüncü olarak Kültürel Devrim düşüncenin laikleşmesi ve her alanda tüm ölçütlerin rasyonelleşmesi şeklinde yaşanmıştır.

Sanayi Devrimi'nin makineleşmeyi getirmesi nedeniyle küçük ölçekteki üretim yöntemleri yerini büyük çapta üretime bırakmak zorunda kalmıştır (Dağ, 2004). Sanayi Devrimi, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin hem başlatıcısı hem de hızlandırıcısı olmuştur (Aktan ve Tunç, 1998, s. 118-133). Sanayi Devrimi üç önemli aşama göstermiştir. Bunların ilki, XVII. yüzyılda İngiltere'de buharın kullanımıyla başlayan aşamadır. Bu aşamayı aynı zamanda XIX. yüzyılın ortalarına kadar devam eden ve hammaddesi kömür ve demir olan Makineleşme Çağı olarak da tanımlamak mümkündür. Sanayi Devrimi'nin ikinci aşaması, XIX. yüzyılın ortalarında Amerika'da Taylorizm ile başlayan aşamadır. Bu aşamanın en belirgin yanı, seri üretimin kullanılmasıdır. Sanayi Devrimi, bu aşamada, kömür ve demire ek olarak çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddeler kullanımını yaşamıştır. Sanayi Devrimi'nin üçüncü aşaması da elektroniğin kullanılmasıyla başlayan süreçtir (Oran, 2005). Bu sürecin adı; Bilgi Toplumu'dur. Sanayi Devrimi'nin bu aşamasında teknolojik gelişmeler ön plana çıkmış, bilgisayar, internet gibi buluşlar bu döneme damgasını vurmuştur. Sanayi Devrimi'nin sosyal politikalar bakımından ayrı bir yeri ve önemi vardır. Çünkü Sanayi Devrimi, hem toplumsal sınıf yapısını değiştirmiş hem de yeni bir işçi sınıfının doğmasına neden olmuştur. Avrupa'da yaşanan bu değişim ve gelişim, zaman içinde bütün dünyayı etkilemiş ve bu durum modernleşme kavramını ortaya çıkarmıştır.

Modernizmi tek tipçiliğin somut hali olarak da ifade etmek mümkündür. Üstüne üstlük bu tektipçilik kurumsallaşmıştır. Avrupa Orta Çağı'nda, Hıristiyanlığın ağır baskısı altında bunalan ve ondan kurtulmak isteyen insanlar, modernizm sayesinde kurumların hegemonyası altına girmiştir.

Modernizmde bilginin tartışılmaz bir gücü ve üstünlüğü vardır. Avrupa için sanayileşme, kalkınma, ilerleme gibi hedeflerin özü olan modernizm, bazıları tarafından ekonomik amaçla ilgili olmayan olarak görülmüştür (Horkheimer, 2005, s. 155). Bu yaklaşım modernleşme sürecinin gayriinsani yapısının anlaşılması bakımından önemlidir. Çünkü bu anlamda modernizm; kendinden olmayanı ve ötekini sömürgeleştirme, asimile etme, dışlama sürecidir (İlter, 2006, s. 2).

Modernizmin geçmiş çağlardan en önemli farkı, köleliğin zorunlu olmaktan çıkıp gönüllülük esasıyla gerçekleştiriliyor olmasıdır. Modern çağ köleliği özgür köleliktir (Yüksel, 2017). Modernizmin insanlığa en büyük katkılarından biri (!) bu olmuştur. İnsan ticaretiyle ilgili uluslararası bir sözleşme (Palermo Protokolü)'nin 2003 yılında imzalanmış olması modernizmin arka bahçesinin görülmesi bakımından ilginçtir.

1.2. Kavramsal Olarak Tarihsel Süreciyle Post-modernizm

Modernizme tepki olarak ortaya çıkan post-modernizmin geçmişi bir yüzyıla kadar uzanmaktadır. Post-modernizm terimi ilk olarak 1870'li yıllarda, arkadaşlarıyla birlikte post-modern resim anlayışı getirmek istediğini ilan ettiğinde, İngiliz salon ressamı John Watkins Chapman tarafından, ikinci kez, *Die Krisis der Europaeischen Kultur* adlı eserde, Rudolf Pannowitz tarafından kullanılırken (Best-Kellner, 1998, s. 19), üçüncü kez ve bir ad olarak 1934'te, *Antologia de la Poesia Espanola e Hispanoamericana* adlı eserinde Frederico de Oniz tarafından (Hassan, 2008, s. 268) ve bugünkü tanımına en yakın şekilde ilk kez 1947'de yayımlanan *A Study of History* adlı ansiklopedik temel eserinde, Tarihçi Arnold Toynbee tarafından kullanılmıştır (Soykan, 1993, s. 123). Toynbee'ye göre modern dönem, 1918 yılında sona ermiştir. Onun ardından başlayan süreç post-modernizmdir (Toynbee'den aktaran: Erinç, 1994). Bu anlamda post-modern söylemin çıkış yerinin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olduğu söylenebilir. Bu nedenle post-modernizm, ABD'nin askeri ve ekonomik hâkimiyetinin bir ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Bu aynı zamanda Avrupa merkeziliğinin de sonu anlamına gelmektedir.

Tarihsel süreç olarak ele alındığında; post-modernizmin temeli 1870'lere dayansa da bir hareket olarak ortaya çıkışı, 1960 yılını bulmaktadır. 1960 yılından sonraki sürecin daha hızlı geliştiği söylenebilir.

1980'lerin başında daha yaygın olarak kullanılmaya başlanan post-modernizmin tanımında büyük tartışmalar yaşanmıştır. Kelimede var olan "post" eki İngilizcede bir ön ektir ve anlamı "sonra" ve "öte"dir. Dolayısıyla post-moderni, modern sonrası veya ötesi olarak kabul etmek gerekir.

Post-modernizmin farklı ve birbirine yakın tanımları vardır. Best-Kellner (1998, s. 222-234), post-modernizmi, modernin bir parçası ve modernin bitişi olarak tanımlamaktadır. Habermas (2000, s. 236-261)'ın; modernden sonra ve arızalarını ortadan kaldıracak olan, Lyotard (1994, s. 145-159)'ın; anti-modernizm olarak anlamlandırıldığı ve genel özelliği subjektiflik ve belirsizlik olan post-modernizmin, birbirinden farklı ve birbirini tamamlayan tanımları mevcuttur. Post-modernizmi; Anderson (1998, s. 3): "Özgürleştirme süreci," Wyschogrod (2002, s. 11): "Antinomianizm türü" olarak tanımlarken, Özkiraz (2003, s. 123), post-modernizmin modernizmden sonra ve onun eksiklikleri ve yetmezlikleriyle ilgili bir sistem olduğunu yazmaktadır. Ercan (1992, s. 11)'a göre post-modernizm, çağın gerçeği ve yeni teknolojilerin ürünü olan yeni bir duyarlılıktır. Sazyek (2002, s. 599-619) post-modernizmi: "Modernizmin olumsuzlama etkinliği" olarak görmektedir.

Post modernizm; Kabaklı (1994, s. 483)'ya göre, sanat eğilimi, Doltaş (2003, s. 190)'a göre ise eleştiri yöntemidir. Kızılçelik (1994, s. 32)'e göre post-modernizm, modernliğe karşı çıkıştır ve belirsizlik, parçalılık, eklektizm, heterojenlik, dine geri dönüş, politikanın çöküşü, çoğul kültürçülük, yerellik ve anlatsal bilgidir. Post-modernizmi Kahraman (1992, s.2), toplum kuramı diye tanımlarken, Lyotard (1994, s. 158) ise, modernin içerisinde sunulamayanı olarak tanımlamıştır.

Post-modernizmin sistematik olarak da farklı tanımları da yapılmıştır. Bu bakış açısıyla post modernizm; günümüz kültüründe, daha çok sanatsal alanda ortaya çıkan bir davranış (Sarup, 2004, s. 188), kapitalizmin tüketimi önceleyen dinamiklerinin ortaya çıkardığı bir dönemin ürünü (Callinicos, 1990, s. 113-115), burjuvazinin yeniden canlandırılmasındaki ironinin bir türevi (Oskay, 1990, s. 5), ileri kapitalist kültürde, sanatlarda düşünömsellik (Ryan, 1994, s. 298) ve geç kapitalizm (Jameson, 1994, s. 78-79) olarak tanımlanmaktadır.

Eco (1992)'ya göre post-modernizm; ironi ve eğlence içeren çift anlamlılık, çift işlev yolu ile yeni bir maniheizmdir. Post-modernizmde estetiğin sürekli sorgulanması ve çeşitlenmesi esası vardır (Şenel ve Karoğlu, 2017). Ecevit (2006, s. 59-60), post-modernizmin sanatta bir kültür olgusu, bir söylem ve durum olduğunu yazmaktadır. Ecevit (2006, s. 59-60)'a göre post-modernizmde, mutlak doğrular yoktur.

Modernizmin ilk ortaya çıktığı dönemde ortaya saçtığı parlıtısı zaman içinde sönmüştür. Best ve Kellner (1998, s. 54), post-modernizmin 1980'den sonra düşüşe geçerek, moderniteye mağlup olduğunu iddia etmekte ve tarihin sayfasında sadece ismen kalacağını söylemektedir.

Post-modernist düşüncenin özünü, yaşanan devrimlerle ortaya çıkan modernizmin, bilimin ve aklın insanların her türlü sorununu çözeceği düşünülmesine rağmen bunun gerçekleşmemiş olması ve birçok gelişmeye rağmen sorunların çözülememiş olması oluşturmaktadır. Savaş, açlık, yoksulluk, kargaşa ve çatışma gibi sorunların çözülmek yerine daha da derinleşmesi de ayrı bir dilemdir.

Modernizmin çıkmazlarından biri de; iki büyük dünya savaşı ve nihayetinde Hiroşima'ya atılan atom bombasıdır. Özellikle bilimin değişmezliği konusunda evrenin anlamı olmayan ve formüle edilemeyen bir kaos olduğu düşünce ve görüşüyle post-modernizm boy göstermiştir.

Modernizme dair eleştirilerin çoğu geçmişte eleştirel teori aydınları tarafından yapılmıştır. Özellikle Horkheimer, Adorno, Marcuse ve Habermas bu konuda önde gelen isimler olarak sayılabilir.

Habermas'a göre, modernlik hâlâ bitmemiştir; tamamlanmamış bir projedir (Habermas'dan aktaran: Kale, 1997).

Post-modernist düşünce, modernizmin bilim alanında bütün büyük gelişmelere rağmen dünyayı cehenneme dönüştürdüğü tezine dayanmaktadır. Tespit anlamında son derece başarılı olan bu düşünce, ne yazık ki modernizmin yerine neyi koyacağını henüz ifade edememiştir. Modernizmin toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal, ideolojik anlamda iflas ettiği tezi doğru olmakla beraber onların yerine yeni bir değerler sistemi oluşturamaması post-modernizmin en büyük eksikliğidir.

İnsanın temel yargılarından kurtularak bağımsızlaşmasını savunan post-modernizmi, belirsizlik, parçalılık, farklılık, kültürel çoğulculuk, bilgiye yönelik çoğulcu bakış açısı, yerel ve özgün olana ayrıcalık tanıyan bir hareket olarak tanımlamak mümkündür (Kızılcıkelik, 1996, s. 28). Bu anlamda, post-modernizm; endüstriyel kapitalizmi kökünden değiştirmeye yönelik bir nitelik taşımaktadır (Brown, 1991, s. 3).

Genel olarak, anlamın reddi olarak boy gösteren post-modern sanat düşüncesi, gerçek hayat ile sanatın bağlarının yok olmasından, geçmişe saygı ve saygısızlığın bir aradalığından yanadır. Modernizmin tektipçiliğine ve buna bağlı olarak gelişen kurumsallaşmaya karşı post-modernizm çoğulcudur. Post-modernizmin de handikapı; üretimden çok tüketime, faydadan çok tasarıma dayalı bir ekonomik anlayışa sahip olmasıdır. Post-modernizm, neo-klasik düşüncelerle paralel devletin küçülmesinden yanadır.

Post-modernizmin genel karakteristik özelliklerini şu şekilde ifade etmek mümkündür: Post-modernizmde: "Ne olsa uyar" düşüncesiyle herkes aynı anda haklıdır. Post-modernizm, modern sürece yönelik eleştirel, yok sayıcı ve dönüştürücü bir bakış açısıyla yerel olana dönüşüm üzerinde durur. Post-modernizmde gerçekler karmaşıktır ve bütünlük ve uyum arz etmez. Dildeki anlamlardan bilgi kaynaklarına kadar birçok alanda çoğulculuk ve parçalanmayı kabul eden post-modernizm, anti-temelci bir eğilim, yöntemsizlik ve sıralılığa sahiptir.

Post-modernizm, tarih, özne ve yazarı devre dışı bırakarak, mutlak değerler ve birden çok doğru olduğu düşüncesindedir. Post-modernizmde, orijinalliğedeğer verilmez ve yaşam ile sanat, seçkin ile popüler arasında bir ayırım da öngörmez. Post-modernizme göre, her nesne sanat yapıtıdır ve her insan sanatçıdır (Çağlar, 2008, s. 369-386).

Post-modernizm'in genel ve kapsayıcı tanımını Heywood (2013, s. 324) şu şekilde yapmaktadır:

Post-modernizm, başta genel batılı sanat, mimari, kültürel gelişmelerdeki deneysel hareketleri tarif etmek için kullanılan karmaşık ve kafa karıştıran bir kavramdır. Sosyal ve siyasi analiz aracı olarak post-modernizm, sanayileşme ve sınıf dayanışması özelliği taşıyan topluluklardan gittikçe daha bölünmüş ve çoğulcu "bilgi" topluluklarına doğru kaymayı öne çıkarır; bu toplumlarda bireyler, üreticiden tüketiciye dönüşür, bireycilik, sınıf, din ve ırk bağlıklarının yerini alır. Post-modernistler, kesinlik diye bir şeyin olmadığını ileri sürerler, mutlak ve evrensel doğrular tepeden bakan birer yorum olduğundan bunlardan vazgeçilmelidir. Bunun yerine söylem, tartışma ve demokrasi vurgulanmalıdır.

1.3. Modernizm ve Post-modernizmin Farklılıkları

Modernizm, kapitalizmin insani yüzü olarak sunulmuşken ortaya çıkan tablo orta çağa yakın bir tablo olmuştur. Modernizmin sunduğu bu tablonun orta çağdan farkı köleliğin istekli olarak ve farkında olunmadan yapıyor olmasıdır. Bozulma insandan çevreye, çevreden canlılara doğru çarpan hızıyla yaşanmıştır. Bu bozulmanın insanlığın geleceği için bir tehdit olduğu düşüncesi yaşanır hale gelmiştir. Bilimin, sanat ve siyasetin, geçmişte bu hakları zorla alan ulus yerine egemen sınıfın elinde tutulduğu bir dönem yaşanmıştır. İşte post-modernizmin ortaya çıkış nedeni budur. Batur (1997, s. 21), post-modernizmi, yeni bir dönem, felsefe, düşünce, akılcılık ve söylem olarak tanımlamaktadır.

Modernizmin, başlangıçta övgüye değer bulunmuş olsa da zaman içinde keskin çizgilere sahip olması ve insanlığın çıkarlarını baskı altına almaya başlaması, karşıtlarını ortaya çıkarmıştır (Sim, 2006, s. IX). Post-modernizm; modernizmin aksine, hakikat, doğa bilimlerinin somutlaştırdığı araçsal ve indirgeyici akıl, kimlik, nesnellik, sıralılık ve diyalektik, evrensel ilerlemeden kuşku duyan bir düşünce tarzı olarak ortaya çıkmıştır (Eagleton, 2011, s. 9).

Modernizm ve post-modernizm konusunda fikir üreten isimlerden biri Ihab Hassan'dır. Hassan (1982, s. 139, 264, 267-268), başlangıçta modernizmi post-modernizmden farklı görmemekte ve post-modern ruhun modernizmin büyük gövdesi içinde sarmalanmış olarak ve post-modernizmi modernizmin bir ilkesi olarak görmekte iken zaman içinde bu düşüncesinden uzaklaşmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 1.1.'de, Hassan (1982, s. 139, 264, 267-268), tarafından ortaya konan modernizmin ve post-modernizmin farkları açıklanmıştır.

Tablo 1.1. Modernizm ve Post-modernizmin Farklılıkları

<u>Modernizm</u>	<u>Postmodernizm</u>
Romantizm/sembolizm	Patafizik/Dadaizm
Form (birleşik, kapalı)	Antiform (ayrışık, açık)
Amaç	Oyun
Tasarım	Şans
Hiyerarşi	Anarşi
Egemenlik/Logos	Tükeniş/sessizlik
Sanat nesnesi/Tamamlanmış yapıt	Süreç/Perormans/Happening
Uzaklık	Katılım
Yaratım/Bütünleştirme	Yok etme/Yapıçözme
Sentez	Antitez
Mevcut olma	Mevcut olmama
Toplama	Dağıtma
Tür/Sınır	Metin/Metinlerarası
Paradigma	Sentegma
Hipotaksi	Parataksi
Metafor	Metonimi
Seçme	Birleştirme
Kök/Derinlik	Köksap/Yüzey
Yorumlamam/Okuma	Yoruma karşı/Farklı okuma
Gösterilen	Gösteren
Okunabilirlik (Okura göre)	Yazılabilirlik (Yazara göre)
Anlatı/Büyük Tarih	Karşı-anlatı/Küçük Tarih
Ana Kod	Kişisel Lehçe
Belirti	Arzu
Jenital/Fallik	Poliform/Androjen
Paranoya	Şizofreni
Köken/Neden	Farklılık/Farklılaşma/İz
Metafizik	İroni
Belirlenmişlik	Belirlenmemişlik
Aşkılık	İçkinlik

Kaynak: Hassan, 1982, s. 139, 264, 267-268.

2. SOSYAL POLİTİKA

2.1. Sosyal Politikanın Tanımı

Sosyal politikanın kavram olarak literatüre girişi ve bilim dalı olarak kurulması Sanayi Devrimi'nden sonra gerçekleşmiştir. Kavramın bilimsel nitelikte yayılması 1873 yılında, Alman Sosyal Siyaset Derneği'nin kurulması sonrasında gerçekleşmiş olan sosyal politikayı, ilk kullanan da Riehl olmuştur. 1911 yılında Otto V. Zwiedineck-Südenhorst tarafından yazılan *Sosyal Politika* adlı eserle, sosyal politika bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır (Tuna ve Yalçıntaş, 1999, s. 20-22). Türkiye'de bilimsel anlamda 1933-34'lerde Gerhard Kessler tarafından bilimselleştirilen sosyal politika, literatür anlamında ilk defa 1916-1917 yıllarında *Yeni Mecmua* dergisinde kullanılmıştır (Aydın, 2009, s. 23-30).

Kıta Avrupa'sında, sosyal politika, Kuzey Amerika'da daha çok, sosyal refah politikası olarak kullanılan sosyal politika kavramı, üzerinde çok uzlaşa sağlanamamış olmakla beraber, sosyal siyaset, sosyal ekonomi, toplumsal politika, çalışma ekonomisi, endüstri ilişkileri ve refah politikası, gibi adlarla da ifade edilmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999, s. 21-26). Sosyal politika kavramını, Koray ve Topçuoğlu (1995, s. 1), toplumsal sorunların çözümü için uygulanan çalışma ve önlemlerin bütünü, olarak tanımlamaktadır.

Günümüze sosyal politikanın dar anlamda sosyal politika ve geniş anlamda sosyal politika olmak üzere iki tanımlaması yapılmaktadır. Dar anlamda sosyal politika; Sanayi Devrimi ile başlayan ve sermaye (işverenler) sınıfı ile emek (işçi) sınıfı arasındaki ilişkiye odaklanmış olan sosyal politikadır (Güven, 1995, s.10).

Sosyal politikanın geniş anlamda tanımı ise, sosyal politikanın, bütün sosyal alan ve sosyal grupları kapsayacak şekilde, toplum yaşamında sosyal anlamda gerçekleşen tüm problemlerle ilgilenen bir alan olduğu şeklindedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999, s. 27-30). Sosyal politikanın geniş anlamına dar anlamda olanlarla birlikte, tüketim, yoksulluk, dezavantajlı gruplarla ilgili çalışmalar, yoksunluk, sosyal dışlanma gibi konular da dahil olmuştur.

2.2. Sosyal Politikanın Kısa Tarihsel Süreci

Yukarıdaki satırlarda bugünkü anlamda sosyal politikanın ortaya çıkışıyla ilgili olarak yazılanların yanında sosyal politikanın, engelliler, hastalar, yaşlılar, kimsesiz çocuklar vb. konularla ilgili olarak sosyal yardımlar ve sosyal refah hizmetleri şeklinde insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir geçmişi olduğunu söylemek mümkündür (Burden, 1998, s. 2). Bu hizmetlerin kaynağının ilahi dinler ve toplumsal düzenin sağlanması olduğu izahtan varestedir. Kaldı ki insanların en önemli vasıflarından biri de karşılıklı yardımlaşmadır (Ersöz, 2003, s. 121-122).

Sanayi Devrimi öncesinde aileler, gönüllü organizasyonlar marifetiyle ve dini kurumlar tarafından yapılan sosyal politika uygulamaları, Sanayi Devrimi'nin yol açtığı sefalet nedeniyle, sonrasında, devlet tarafından yapılabildiği olmuştur. Sanayi Devrimi, öncesinde var olan bütün kurumları yok ettiği ya da değişime uğrattığı gibi, sosyal politika organizasyonu yapan kurumları da ortadan kaldırmıştır.

Sosyal politikayı genel olarak, karşılıksız yapılan yardımlar anlamında sosyal yardımlar ve çocuk ve aile refahı hizmetleri, fiziksel ve ruhsal engelliler için yapılan hizmetler, ıslah hizmetleri, sosyal sigortalar ile toplum kalkınması gibi hizmet ve programları kapsayan sosyal hizmetler olmak üzere iki başlık altında ele almak mümkündür (Aydın, 2009, s. 23-30). Burada sözü edilen sosyal yardım; yerel ölçüler içinde en az düzeyde dahi olsa kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme imkânı olmayan kişilere, kamu ve ve/veya gönüllü kuruluşlarca yapılan aynı ve nakdi her türlü yardımdır (DPT, 2001, s. 51). Sosyal politikanın en büyük geniş alanı yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarını üstlenmeleri şehir yönetimlerinin doğuşuna kadar uzanmaktadır. Bu uygulamaların kurumsal olarak en çok bilinenleri de 1300'lü yıllardan itibaren "yoksulluk yasaları" çerçevesinde yapılanlardır (Aydın, 2009, s. 23-30).

3. MODERNİZM VE POST-MODERNİZM ARASINDA SOSYAL POLİTİKA

Sosyal politikanın tarihin eski çağlarında olan varlığının yanında, en güçlü olarak ortaya çıktığı dönem, Sanayi Devrimi sonrasına rastlar. Bunun asıl nedeni Sanayi Devrimi'nin, toplumsal ve ekonomik anlamda yaptığı değişimdir. Sanayi Devrimi bu değişimle insanın sömürülmesinin kaynağı olmuştur. Tarihin hiçbir döneminde "insan" bu kadar sıradanlaşmamıştır. Sosyal politikanın hem bu sürecin daha insanî bir özellik kazanması hem de bozulan toplumsal yapının meydana getirdiği yıkımların toparlanması konusunda devreye girdiği bilinmektedir. Modern dönemde sosyal politikanın üstlendiği bu misyon, bazıları tarafından sömürü düzeninin devamlılığını sağlamak için bir manivela olduğu ileri sürülürken bazıları tarafından da kapitalizmin vicdanı olarak kabul edildiği bilinmektedir (Özaydın, 2008, s. 164).

Sosyal politika, II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan sıkıntıların tedavisi amacıyla Keynesyen politikalara hız verilmesiyle daha da güçlenmiştir. Keynesyen politikalar gereği devletin ekonomik hayata ve özellikle sosyal alana olan müdahalesi artmıştır. Bu dönem 1945'ten 1975 yılına kadar sürmüştür. Bunda II. Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'da pek çok ülkede sosyal demokrat, sosyalist ve işçi partilerinin iktidar olmalarının da büyük etkisi olduğu yadsınamaz. Sosyal politikanın bu baharı, 1970'li yıllarda yaşanan daha çok petrole bağlı ekonomik krizlerin ve işsizliğin artmasıyla sona ermiştir. Yeni dönemde Keynesyen politikalar terk edilerek piyasaya ve rekabet gücüne daha fazla önem verilmiş ve devletin küçültülmesi düşüncesi ön plana çıkmıştır.

1975'ten sonra başlayan bu dönem, 1980'lerde küreselleşme ve yeni liberalleşme ile yoluna devam etmiştir. 1980'ler küreselleşme ve neo-liberal politikalarla sermaye sahiplerinin ulus-ötesi nitelik kazanmasını sağlamıştır. Bu durum ulus devletlerinin müdahalesini daraltırken sosyal politikalarda da büyük boyutlu değişim yaşanmıştır. Bu dönemde sosyal politikadaki değişimin özü amaç konusunda olmuştur. 1945-1975 arasında sosyal politikalar toplumsal barış ve insanca yaşamayı hedeflerken yeni dönemde bu hedef yerini, uluslararası sermayenin sistemin devamlılığını sağlamak için sosyal politikayı kullanma şekline evrilmiştir. Bu evrimle beraberinde sosyal politikanın sadece üretim sürecinde değerlendirilmesini getirmiştir.

Sosyal politikalarda yaşanan bu değişim sürecinin başaktörlerinden biri küreselleşmedir. Küreselleşme, ulus, toplum ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin büyümesi ile ilgili her türlü faaliyetler olarak tanımlanabilir (DPT, 2000, s. 1).

Bu dönemde sosyal politikadaki en önemli faktör, 1980 sonrası sosyal devlet anlamında sanayi kapitalizminin ilk yıllarını hatırlatan manzaradan sonra Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB)'nin iştegi alanlarına sosyal politikayı almaları olmuştur. Bu kurumlar sosyal politikayı gündemlerine aldıklarında ilk olarak, kamu harcamaları içinde beşeri sermayeye yönelik harcamaların diğer harcamalardan ayrılmasını istemişlerdir. Bununla da yetinmeyerek, sağlık ve eğitimin yanında, konut, şehircilik ve kültürün de beşeri sermaye içinde değerlendirilmesini sağlamışlardır. Sosyal politikada bu yeni dönem, devletin küçültüldüğü ancak etkisinin arttırıldığı dönem olmuştur (İnsel, 2005, s. 209-210). Bu dönemde sosyal politika uygulamaları ekonomik büyüme üzerinde de olumlu etkiler göstermiştir (Topsak, 2014).

Postmodern dönemde sosyal politikanın gücünün kaynağı olan çalışma ilişkileri, yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisiyle değişmekte ve dönüşmektedir. Bu değişim ve dönüşüm sosyal politikanın geleneksel unsurlarında yaşanmakta ve 'sosyal sermayenin' geliştirilmesine doğru yönelmektedir (Özgül, 2003, s. 64).

Keynesyen dönemde yıldızı parlayan sosyal politika, bu dönemin sonrasında, bu sorunların şekil değiştirmesiyle yeni bir şekil almıştır. Sosyal politikanın bu değişimi kimlik krizi yaşanmadan ve genelden özele, bütünden tekile, ilişkisellikten farklılığa, sınıf ve statüden kimliklere, olgulardan metinlere şeklinde olmuştur (Taylor-Gooby'den aktaran: Yaşar, 2012, 79).

Bu değişim ve dönüşüm sosyal politikaların eskiye nazaran daha adem-i merkezietçi bir yapı içinde yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Bu dönemde artık toplumun bütününü hedef alan sosyal politikalar işsizler, kadınlar, çevreciler, etnik azınlıklar vb. grupların bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bu dönemde artık sosyal politikaların kapsama alanı içine adem-i merkezietçilikle birlikte, tüketim ekonomisi, tüketici kültürü, ihtiyaçların isteklere dönüştürülmesi, sivil toplum kuruluşlarının önemi, artan özelleştirme, daha çok demokrasi ile bireycilik gibi konular girmiştir (Yaşar, 2012, s. 79).

Postmodern dönemde sosyal politikada yaşanan en önemli değişim ve dönüşümlerden biri, post-modern toplumların yoğun demokrasi talebiyle gerçekleşmiştir.

Bunda, sosyal politikanın toplumun güçsüz kesimlerini gözeterek, onların sisteme yabancılaşmalarını önlemek, siyasal yaşama katılmalarını sağlamak gibi misyonlara sahip olmasıdır. Sosyal politika, postmodern dönemde bir şekilde etkilendiği ve etkilediği siyasal-ekonomik toplumsal yapılar üzerinde varlığını sürdürecektir (Koray, 2013, s. 37-38).

SONUÇ

Modernizmin beklenen sonuçları vermemesinin postmodernizmi doğurduğu söylenebilir. Bu noktada, modernizmin yaşattığı olumsuzlukların, gayri insani uygulamaların çok büyük boyutlu olduğunun altı çizilmelidir. Modernizmin bu katı ve keskin tavrı, postmodernizmde büyük oranda bireycilik ve ilkesizlik getirmiştir. Bu bireycilik ve ilkesizlik de; adeta modern insanı bir canavara dönüştürmüştür. Modern ya da post-modern insan, kendisi dışında her türlü otoriteyi reddetmiş ancak maddenin esiri olmaktan kendini kurtaramamıştır (Guenon, 1986, s. 99-100). Bu bireycilik ve ilkesizlik; sınırsız sahip olma ve tüketimi ortaya çıkarmıştır. Bu iki olgu; insanı hem tahrip etmiş hem de onun karakteri üzerinde silinmez izler, kapanmaz yaralar bırakmıştır (Fromm, 1991, s. 97). Yeni yaşam tarzında, isteklerle ihtiyaçlar arasındaki sınırlar kaybolmuş, istekler ihtiyaçların yerine geçmiş daha doğrusu geçirilmiştir. Hal böyle olunca insanlar mutluluğu daha çok eşyaya sahip olmak ve daha çok harcamakta arar hale gelmiştir. Vahim olan, insanın aşırı tüketime teşvik edilmesinin asıl nedeninin, kendi benliğini gerçekleştirmesinden daha çok hayat standartlarının yükselmesinin esas almasıdır (Illich, 1990, s. 125).

Postmodernizmin insan yaşamı üzerinde meydana getirdiği etkiyi ve sunduğu yaşam tarzını en iyi anlatan isimlerden biri Illich'tir. Illich (1990, s.125 ve 57), bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: "Eskiden hastalar toplum içinde bir azınlığı teşkil ediyordu. Günümüz toplumunda ise her birey hayatı boyunca tıbbi danışma ve denetim altında tutulması gereken bir müşteriye dönüşmüştür."

Modernizmin, bilim ve teknoloji sayesinde insanları mutlu edeceği vaadi sonuçları bakımından ilginçtir. Daha da ilginç olan şey, modernizmin bunu ileri sürerken, en azılı düşman olarak dini seçmesidir (Özdemir, 2007, s. 41). Ne yazık ki olaylar düşünüldüğü gibi gelişmemiş ve insanlık bu süreçte büyük ekonomik krizler ve iki büyük savaş yaşamıştır. İkinci büyük savaş sonrası dönemde soğuk savaş olarak ayrı bir savaş dönemidir.

Modernizmin ürünü postmodernizmin insanlığa en önemli armağanı tüketim toplumdur. Postmodernizm; insanları çeşitli şekillerde sürekli tüketime yönlendirmiş, insanlar da büyük bir hızla ve büyük bir haz duyarak daha çok tüketmiş ya da tüketmek istemiştir. Yeterince geliri olmadığı için tüketemeyen insanlar da daha çok gelire sahip olup tüketebilmek arzu içinde boğulmuştur (Uslu, 1995, s.30-31). Böyle bir tüketim anlayışında, ihtiyaçların ve tüketimin çoğu zaman gerçek ihtiyaçlara dayanmadığını ifade etmek gerekir. Dünyanın büyük bir bölümü derin bir yoksulluk, açlık ve sefalet içindeyken diğer bir bölümü savurganlık içindedir. İkinci bölüm sıklıkla, sahte ihtiyaçlar peşinde koşmaktadır.

Sanayi Devrimi sonrası büyük önem kazanarak varlığını ortaya koyan sosyal politika uygulamaları, 1970'lere kadar güçlü bir şekilde uygulanmıştır. Bu uygulamaların Keynesyen politikalar tarafından desteklendiği bilinmektedir.

Sosyal politika uygulamalarını, modern dönemin insanlık onuru olarak saymak abartı sayılmaz. Bununla birlikte, bu onur, küresel güçlerin küresel sosyal politika anlayışı nedeniyle büyük oranda değişim ve dönüşüme uğramıştır. Post-modern dönemde sosyal politikalar, üst genellemeleri reddeden, bölünmeyi öne çıkaran ve toplumsal yaşamda özneler arası etkileşimi vurgulayan boyutta varlığını sürdürecektir (Yıldırım, 2009, s. 703-719).

Post-modernizm, farklılık, bölünmüşlük, çeşitlilik ve özgün olanın yüceltilmesi ile heterojenlik, görecelik, parçalanmışlık ve ötekini tahakküm altına almanın reddi olarak ifade edilebilecek kendine has politika ve uygulamalarıyla, sosyal politikanın birçok esas meselesini de içinde barındırmaktadır.

Bir yanı sıra küreselleşmeyle paralel olarak, farklı kimliklerin bir arada ve uyum içinde yaşayabileceği iddiasıyla bir dünya vatandaşlığı hayali ortaya koymaya çalışan postmodernizm diğer yanı sıra yerelliği ön plana çıkarmaktadır. Bunun yanında, moderniteden farklı olarak, özgürlük, kimlik, farklılık ve çoğulculuk liberal bir çizgi izleyen postmodernizm, ulusçuluğu reddetmektedir. Geçmişte sosyal politikanın özellikle göç, kültürel ayrımcılık, azınlık hakları vb. konularının kaynağı olan ulusçuluğun reddi, yeni çatışma alanlarının da ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Ulusçuluğun reddiyle ve parçalanmışlıkla ortaya çıkan bu yeni durum, aşırı bölünmüşlük gibi yeni bir sendromun yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun devamında, sosyal politikanın temel hizmet alanı toplum, yerini topluluk anlayışına bırakmak durumunda kalacaktır. Bütün bunlar, sosyal politikanın temel mücadele alanlarından biri olan aşırı ırkçı eğilimleri yeniden ortaya çıkarabilir.

Postmodern dönemin sosyal politikalarının, her ülkenin kendi sosyokültürel yapısı içerisinde şekilleneceğini söylemek mümkündür. Klasik işlevlere sahip olan sosyal politika araçları etkisini yitirmiş ancak yeni araçlara sahip olmuştur. Modern dönemin tek tip ve standart sosyal politikalarına karşın post-modern dönemde tek ve standart bir sosyal politikanın mümkün olmadığı ve mümkün ol(a)mayacağı çok açıktır.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. ve Tunç, M. (1998). Bilgi toplumu ve Türkiye. *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(19), 118-133.

Aksoy, N. ve Aksoy, B. (1992). İki aydınlanma. *Birikim, Ocak Sayısı*, 58-61.

Anderson, P. (1998). *The origins of postmodernity*. London: Verso.

Aydın, M. (2009). *Sosyal politika ve yerel yönetimler*. İstanbul: Yedirenk.

Batur, E. (1997). *Modernizmin serüveni*. İstanbul: YKY.

Best-Kellner, S.D. (1998). *Postmodern teori eleştirel soruşturmalar* (Çev. Mehmet Küçük), İstanbul: Ayrıntı.

Brown, D. (1991). Postmodernizme kurumsal bir yaklaşım. *Journal Of Economic Issues*, 24(4).

Burden, T. (1998). *Social policy and welfare, a clear guide*. London: Pluto Press.

Çağlar, N. (2008). Postmodern anlayışta siyaset ve kimlik. *SDÜ İİBF Dergisi*, 13(3), 369-386.

Callinicos, A. (1990). *Reactionary postmodernism. Postmodernism and society* (Der. R. Boyne-

- A. Rattansi), London: Macmillon Education Ltd.
- Dağ, A. E. (2004). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*. İstanbul: Anka.
- Doltaş, D. (2003). *Postmodernizm ve eleştirisi tartışmalar/uygulamalar*. İstanbul: İnkılâp.
- DPT. (2000). *Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri özel ihtisas komisyonu raporu, sekizinci beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: DPT.
- DPT. (2001). *Sosyal hizmetler ve yardımlar özel ihtisas komisyonu raporu, sekizinci beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: DPT.
- Ecevit, Y. (2006). *Türk romanında postmodernist açılımlar*. İstanbul: İletişim.
- Eagleton, T. (2011). *Postmodernizmin yanulsamaları* (Çev. Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı.
- Eco, U. (1992). *Günlük yaşamdan sanata* (Çev. Kemal Atalay). İstanbul: Adam.
- Ercan, E. (1992). Önay Sözer ile postmodern üzerine. *Varlık*, 1023, 11-14.
- Erinç, M. S. (1994). *Postmodernizmin tanımı*. Eskişehir: Anadolu Sanal Anadolu Üniversitesi G. S. F. Yayınları.
- Ersöz, H. Y. (2003). Doğuşundan günümüze sosyal politika anlayışı ve sosyal politika kurumlarının değişen rolü. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53, 119-144.
- Fromm, E. (1991). *Sahip olmak ya da olmak*. 3. Baskı (Çev. Aydın Arıtan). İstanbul: Arıtan.
- Guenon, R. (1986). *Modern dünyanın bunalımı* (Çev. Mahmut Kanık). İstanbul: Risale.
- Güven, S. (1995). *Sosyal politikanın temelleri*. Bursa: Ezgi.
- Habermas, J. (2000). Postmoderniteye giriş: Bir dönüm noktası olarak Nietzsche (Çev. Mehmet Küçük), *Modernite versus postmodernite* (Der. Mehmet Küçük). Ankara: Vadi.
- Hassan, I. (1982). *The Dismemberment Of Orpheus: Towards A Postmodern Literture*. Newyork: Oxford University Pres.
- Hassan, I. (2008). Bir postmodernizm kavramına doğru (Çev. İshak Yetiş), *Hece*, 138, 267-277.
- Heywood, A. (2013). *Siyasî ideolojiler: Bir giriş*. 5. Baskı (Çev. Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnaç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan). Ankara: Adres.
- Horkheimer, M. (2005). *Akıl tutulması* (Çev. O. Koçak). İstanbul: Metis.
- İnsel, A. (2005). *Kamuyu değil, devleti daraltmak, neo-liberalizm hegemonyanın yeni dili*. 2.Baskı. İstanbul: Birikim.
- Illich, I. (1990). *Tüketim köleliği* (Çev. Mesut Karahasan). İstanbul: Pınar.
- Jameson, F. (1994). *Postmodernizm* (Çev. Necmi Zeka). Ankara: K1y1.
- Kabaklı, A. (1994). *Postmodernizm ve son yeni*. Türk Edebiyatı V (Hikâye Ve Roman), Türk İstanbul: Edebiyatı Vakfı.

- Kahraman, H. B. (1992). Total' kültürel bir olgu olarak postmodernizm. *Varlık*, 1021, 2-19.
- Kale, N. (1997): Postmodernizm Hermeneutik ve eğitim. *AÜ Eğitim Bilimleri Dergisi*, 28, 281-292.
- Kızılcıkelik, S. (1994). Postmodernizm: 'Modernlik projesine' bir başkaldırı. *Türkiye Günlüğü*, 30, 86-96.
- Kızılcıkelik, S. (1996). *Postmodernizm dedikleri*. İzmir: Saray Kitabevi.
- Koray, M. (2013). Akademik Alanda Sosyal Politika Nereye? *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, 36, 5-39.
- Koray, M. ve Topçuoğlu A. (1995). *Sosyal politika*. Bursa: Ezgi
- Lyotard, J. F. (1994): *Postmodern durum bilgi üzerine bir rapor* (Çev. Ahmet Çiğdem). Konya: Vadi.
- Oran, B. (2005). 1980-1990 Batı bloku ekseninde Türkiye -2. (Ed. Baskın Oran). *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*. 8. Baskı. İstanbul: İletişim.
- Oskay, Ü. (Kasım 1990). Modernizm ve postmodernizm: Pazarda profesyoneller ve sıradan insanların düşleri. *Hürriyet Gösteri*, 120, 5-9.
- Özaydın, M. (2008). Küresel etkilerle şekillenen sosyal politika anlayışı ekseninde sosyal politikaların geleceğini tartışmak. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 163-180.
- Özdemir, İ. (2007). Kur'an perspektifiyle bir çevre etiği anlayışına doğru. *İslam Ve Ekoloji*. (Haz: Richard C. Foltz, Frederick M. Denny, Azizan Baharuddin). İstanbul: Oğlak.
- Özkiraz, A. (2003). *Modernleşme teorileri ve postmodern durum*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özügürlü, M. (2003). Sosyal politikanın dönüşümü ya da sıfatın suretten kopuşu. *Mülkiye Dergisi*, 27, (239), 59-74.
- Ryan, M. (1994). Postmodern siyaset (Çev. Mehmet Küçük), *Modernite versus postmodernite* (Der. Mehmet Küçük). Ankara: Vadi.
- Sarup, M. (2004). *Post-yapısalcılık ve postmodernizm* (Çev. Abdülbaki Güçlü). Ankara: Bilim Ve Sanat.
- Sazyek, H. (2002). Türk romanında postmodernist yöntemler ve yönelimler. *Hece*, 65, 599-619.
- Sim, S. (2006). *Postmodern düşüncenin eleştirel sözlüğü* (Çev. Mukadder Erkan-Ali Utku). Ankara: Ebabil.
- Soykan, Ö. N. (1993). Postmodern'in kendisi tartışmalı bir kavram. *İzlenim*, 1(12), 121-124.
- Şaylan, G. (2002). *Postmodernizm*, İstanbul: İmge.
- Şenel, E. ve Karoğlu, H. (2017). Postmodern dönemde estetik ve tüketim kavramları açısından sanat ve moda etkileşimi. *Ulakbilge*, 5, 10, 303-329.
- Topsak, F. (2014). *Postmodern dönemde sosyal politika*. 2 Şubat 2018 tarihinde <http://Sahipkiran.Org>. adresinden erişildi.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1999). *Sosyal siyaset*. İstanbul: Filiz Kitapevi.

- Uçan, H. (2009). Modernizm/postmodernizm ve J. Derrida'nın yapısökümcü okuma ve anlamlandırma önerisi. *Turkish Studies*, 4(8), 2283-2306.
- Uslu, İ. (1995). *Çevre sorunları*, İstanbul: İnsan.
- Wyschogrod, E. (2002). *Azizler ve postmodernizm* (Çev. Ahmet Demirhan). İstanbul: İnsan.
- Yaşar, Y. (2012) Neoliberal küreselleşme ve sosyal politikada dönüşüm. *Mülkiye Dergisi*, 36(274), 63-92.
- Yıldırım, M. (2009). Modernizm, postmodernizm ve kamu yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 703-719.
- Yıldırım, B. (2018). Endüstrileşme ve sosyal politika arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 18(1), 30-44.
- Yüksel, B. (2017). *Özgür köleler*. 2 Şubat 2018 tarihinde <http://www.felsefesi.org> adresinden erişildi.